

สรุป

เศรษฐกิจไทยเท่าที่ผ่านมาเห็นว่า การขยายตัวของการผลิตส่วนรวมเพิ่มขึ้น แต่จากการศึกษาด้านรายได้ของประชาชน ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันมาก แม้ว่ารัฐบาลพยายามดำเนินแผนการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การบูรณะและเสริมสร้างโครงการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อ เป็นการเพิ่มผลผลิตของประเทศ เร่งปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและขยายขีดความสามารถของการผลิตให้สูงขึ้น และลดความแตกต่างของรายได้ต่าง ๆ ให้เท่าเทียมกันก็ตาม แต่ยังไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ การศึกษานี้จึงมุ่งชี้ให้เห็นตัวกำหนดที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในระหว่างส่วนแบ่งเชิงสัมพัทธ์ (relative share) ระหว่างกำไรกับค่าจ้างของแต่ละภาคขึ้นอยู่กับสถานการณ์การแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด และอัตรามูลค่าส่วนเกินโดยศึกษาข้อมูลในปี 2518

ซึ่งในที่นี้ศึกษาถึงความต้องการแรงงาน (labor requirement) หมายถึง ปริมาณแรงงานที่จำเป็นใช้ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการผลิตสินค้ามูลค่าจำนวนหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นความเท่าเทียมกัน (equivalent) หรือความไม่เท่าเทียมกัน (unequivalent) ในการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด ถ้าปรากฏว่าในภาคการผลิตใดมีความต้องการแรงงานสูง ทำให้การแลกเปลี่ยนสินค้านั้นเสียประโยชน์ และในภาคการผลิตใดมีความต้องการแรงงานน้อย ในการแลกเปลี่ยนสินค้าจะได้ประโยชน์ ผลการศึกษาปรากฏว่าภาคเกษตรกรรมมีความต้องการแรงงานมากที่สุด (155.9649 คน-ปีต่อล้านบาท) จึงเสียประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคที่ 3 อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ (106.2590 คน-ปีต่อล้านบาท) ภาคที่ 5 หัตถกรรมไม้ และผลผลิตไม้ (86.7559 คน-ปีต่อล้านบาท) เหล่านี้ ความต้องการแรงงาน รองลงมาจึงคือขี้อางเสียประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้า ส่วนภาคที่ 13 การค้ามีความต้องการแรงงานน้อยที่สุด (18.97564 คน-ปีต่อล้านบาท) จึง

ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยน ส่วนภาคที่ 2 เหมืองแร่ และการย้อยหิน (23.4132 คน-ปีต่อล้านบาท) ภาคที่ 11 สาธารณูปโภค (25.6321 คน-ปีต่อล้านบาท) ภาคที่ 15 การบริการ (26.7769 คน-ปีต่อล้านบาท) ในภาคเหล่านี้มีความต้องการแรงงานรองลงมาจากภาคที่ 13 การค้าจึงทำให้ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสูงรองลงมาจากภาคที่ 13 ด้วย

เมื่อพิจารณาด้านรูปแบบการใช้จ่าย ปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในการใช้จ่ายมี 2 ประเภท กล่าวคือ ปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่คนงานบริโภค (wage-goods) มีค่าเท่ากับ 64.31434 ล้านบาท และปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่พวกบุคคลที่มีใช้แรงงานบริโภค (non-wage-goods) มีค่าเท่ากับ 49.55097 ล้านบาท ซึ่งทั้ง 2 ค่านี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบการใช้จ่ายของพวกคนงาน (workers) และพวกบุคคลที่มีใช้แรงงาน (non-workers) พบว่าพวกคนงานใช้จ่ายในผลผลิตเกษตรกรรม บริการ การค้า สิ่งทอ และผลผลิตสิ่งทอจำนวนที่สูง ส่วนพวกบุคคลที่มีใช้แรงงานใช้จ่ายรายได้ของเขาในผลผลิตเกษตรกรรม บริการ การค้า ก่อสร้าง สิ่งทอ และผลผลิตสิ่งทอในการใช้จ่ายพวกบุคคลที่มีใช้แรงงานนี้จะเห็นว่าใช้จ่ายในการบริโภคและนำไปลงทุนด้วยผลจึงทำให้ปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่พวกบุคคลที่มีใช้แรงงานบริโภคนี้น่ากว่าปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่พวกคนงานบริโภค ทั้งนี้เพราะสินค้าเกษตรกรรมมีปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบอยู่สูงและพวกคนงานจะบริโภคในผลผลิตเกษตรกรรมจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับการแลกเปลี่ยนระหว่างปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่พวกคนงานบริโภค กับปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่พวกบุคคลที่มีใช้แรงงานบริโภคจึงเท่ากับ 1.2979431

มูลค่าเพิ่ม (Value-added) พิจารณา 2 ทาง กล่าวคือ มูลค่าเพิ่มคำนวณทางผลผลิต (produced value-added) กับมูลค่าเพิ่มซึ่งคำนวณทางรายได้ (received value-added) ซึ่งอยู่ในรูปของความต้องการแรงงานเพื่อเข้าไปพิจารณาหาอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequivalent exchange ratio) กำหนดโดยสัดส่วน

ระหว่างมูลค่าเพิ่มที่คำนวณทางรายรับกับมูลค่าเพิ่มที่คำนวณทางผลผลิต กล่าวคือ ถ้าอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนสินค้ามากกว่าหนึ่งในภาคใดจะแสดงว่าภาคนั้นอยู่ในสถานการณ์ที่ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด ปรากฏว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันในภาคที่ 7 เคมีภัณฑ์ ยาง ซีเมนต์ (15.623502) ภาคที่ 3 อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ (10.713562) ภาคที่ 9 เหล็ก ผลผลิตเหล็ก เครื่องจักร (7.543770) ภาคที่ 11 สาธารณูปโภค (5.992343) และภาคที่ 10 อุตสาหกรรมหัตถกรรมอื่น ๆ (5.116753) อยู่ในตำแหน่งได้รับประโยชน์ กล่าวได้ว่าภาคเหล่านี้มีสัมประสิทธิ์ทุนสูง แสดงว่ามีการสะสมทุนไว้มากและมีอำนาจในการแข่งขันที่แข็งแกร่งตามที่มีมหังไว้มีความต้องการแรงงานในการผลิตสินค้าในภาคนั้น ๆ น้อย แต่อัตราส่วนการแลกเปลี่ยนไม่เท่าเทียมกันในภาคที่ 1 เกษตรกรรม (0.287334) มีค่าต่ำจึงเสียประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด ส่วนอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันในภาคที่ 5 หัตถกรรมไม้ และผลผลิตไม้ (1.709253) ภาคที่ 8 อโลหะ ผลผลิตแร่ (2.493009) ภาคเหล่านี้อยู่ในตำแหน่งที่ค่อนข้างเสียประโยชน์ เนื่องจากในการผลิตมีแรงงานประกอบในการผลิตมากผลตอบแทนที่ได้รับน้อยกว่าแรงงานที่นำลงไปในการผลิต ส่วนอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมในส่วนรวมเท่ากับ 1.029521

ดังนั้นการได้ประโยชน์ (Favorable) หรือการเสียประโยชน์ (Unfavorable) ของการแลกเปลี่ยนสินค้าแต่ละคู่ของภาคการผลิตต่าง ๆ พิจารณาได้จากเทอมของความต้องการแรงงาน (labor requirement) ส่วนการพิจารณาการได้ประโยชน์หรือการเสียประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดระหว่างภาคต่าง ๆ นั้น ได้จากการพิจารณาอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน (Unequivalent exchange ratio) ที่คำนวณจากมูลค่าเพิ่มที่อยู่ใน เทอมของความต้องการแรงงานทั้งหมด

อัตรามูลค่าส่วนเกิน (rate of surplus value) ของภาคต่าง ๆ ถูกกำหนดตามลักษณะของแรงงานส่วนเกิน (surplus labor) ของภาคต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราค่าจ้างและปริมาณความต้องการแรงงานที่ประกอบในสินค้าที่คนงานบริโภค แต่ความต้องการ

แรงงานที่ประกอบในสินค้าที่คนงานบริโภคมีลักษณะตามรูปแบบการใช้จ่ายของคนงาน ซึ่งมีลักษณะเหมือนกันจึงเป็นจำนวนที่คงที่ ดังนั้นแรงงานส่วนเกินหรือมูลค่าส่วนเกินต่อหนึ่งหน่วยของปัจจัยแรงงานจะขึ้นอยู่กับอัตราค่าจ้างเฉลี่ยในภาคต่าง ๆ อย่างเดียว จากการศึกษาผลปรากฏว่าแรงงานส่วนเกินของภาคต่าง ๆ ในปี 2518 นี้มี 2 ลักษณะ กล่าวคือ กลุ่มที่มีแรงงานส่วนเกินของภาคนั้น ๆ มีค่าเป็นลบได้แก่ ภาคที่ 3 อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ (-2.970858) ภาคที่ 4 สิ่งทอ และผลผลิตสิ่งทอ (-0.363728) ภาคที่ 6 กระดาษ และผลผลิตกระดาษ การพิมพ์ (-0.868197), ภาคที่ 7 เคมีภัณฑ์ ยาง ปิโตรเลียม (-6.643245), ภาคที่ 9 เหล็ก ผลผลิตเหล็ก เครื่องจักร (-1.761092), ภาคที่ 10 อุตสาหกรรมหัตถกรรมอื่น ๆ (-0.43668), ภาคที่ 11 สาธารณูปโภค (-0.592623), ภาคที่ 12 ก่อสร้าง (-0.542419), ภาคที่ 13 การค้า (-0.468316), ภาคที่ 14 การขนส่ง และสื่อสาร (-0.884725), ภาคที่ 15 บริการ (-1.302672), และกลุ่มที่มีแรงงานส่วนเกินของภาคนั้น ๆ มีค่าเป็นบวก ได้แก่ ภาคที่ 1 เกษตรกรรม (0.962460) ภาคที่ 2 (เหมืองแร่ และการขุดหิน (0.275750), ภาคที่ 5 หัตถกรรมไม้ และผลผลิตไม้ (0.346553), และภาคที่ 8 อโลหะ และผลผลิตแร่ (0.09863)

ดังนั้นมูลค่าส่วนเกินต่อหนึ่งหน่วยของปัจจัยแรงงานมีค่าเป็นบวกนั้นแสดงว่า ในภาคเหล่านี้มีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยมีค่าต่ำ มีการใช้แรงงานในการผลิตจำนวนมาก ตลอดจนแรงงานในภาคเหล่านี้เป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือหรือเป็นแรงงานที่ไม่สามารถเรียกร้องอัตราค่าจ้างที่สูงได้ จึงทำให้ถูกเอาเปรียบได้มาก จึงทำให้มูลค่าส่วนเกินมีค่าสูง ส่วนมูลค่าส่วนเกินต่อหนึ่งหน่วยของปัจจัยแรงงานที่มีค่าเป็นลบ เพราะว่าในภาคเหล่านี้มีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยของภาคเหล่านี้มีค่าสูงมีการใช้แรงงานจำนวนไม่มาก ตลอดจนแรงงานนั้นประกอบด้วยแรงงานที่มีฝีมือระดับสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบในส่วนของภาคเหล่านี้แล้วจึงทำให้มูลค่าส่วนเกินมีค่าต่ำหรือเป็นลบ แต่อย่างไรก็ตามมูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นลบไม่จำเป็นที่ว่าภาคนั้นจะมีกำไรน้อยหรือขาดทุน ทั้งนี้เพราะภาคต่าง ๆ สามารถกำหนดกำไรของภาคต่าง ๆ ของตนได้

ผลจากการวิเคราะห์ปรากฏว่า ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ (relative share) ในภาคต่าง ๆ และในส่วนรวม (aggregate) มีลักษณะดังต่อไปนี้

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ส่วนรวม (aggregate relative share) ใน พ.ศ. 2518 เท่ากับ 1.899627 เนื่องจากอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequivalent exchange ratio) ในการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดเท่ากับ 1.029521 และอัตรามูลค่าส่วนเกินเท่ากับ 1.392579 แสดงว่าอัตราค่าจ้างเฉลี่ยโดยส่วนรวมค่อนข้างต่ำ และระดับของการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างสินค้าที่คนงานบริโภคกับสินค้าที่บุคคลที่มีใช้คนงานบริโภคเท่ากับ 1.2979431

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ในภาคที่ 1 เกษตรกรรม เท่ากับ 8.636612 ทั้งนี้เพราะว่าอัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าสูงมากเท่ากับ 25.638253 เนื่องจากอัตราค่าจ้างเฉลี่ยต่ำมาก และการแลกเปลี่ยนสินค้าที่เสียผลประโยชน์มากที่สุดเท่ากับ -0.712666 จึงส่งผลทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ในภาคนี้มีค่าสูงมากกว่าภาคอื่น ๆ

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 2 เหมืองแร่ และการขุดหินสูงรองลงมาจากภาคเกษตรกรรมมีค่าเท่ากับ 3.632153 ภาคนี้ได้รับผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดเท่ากับ 1.751003 ซึ่งเป็นจำนวนน้อยแต่อัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.380739 ซึ่งแสดงว่าอัตราค่าจ้างเฉลี่ยของภาคนี้ค่อนข้างต่ำ ทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคนี้สูง

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 11 สาธารณูปโภคเท่ากับ 3.5856485 ภาคนี้ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดสูงเท่ากับ 4.992343 และอัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.372105 แสดงว่าอัตราค่าจ้างเฉลี่ยในภาคนี้ค่อนข้างสูง ผลที่ทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคนี้สูง เนื่องจากการได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้า

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 10 อุตสาหกรรม และหัตถกรรมอื่น ๆ เท่ากับ 3.3246952 ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดได้รับประโยชน์เท่ากับ 4.116753 และมีอัตรามูลค่าส่วนเกินเท่ากับ -0.372105 แสดงว่าอัตราค่าจ้างเฉลี่ยในภาคนี้สูง ผลที่ทำให้

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคนี้สูง เนื่องจากการแลกเปลี่ยนสินค้าได้รับประโยชน์

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 3 อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ และของภาคที่ 9 เหล็ก ผลผลิตเหล็ก เครื่องจักรเท่ากับ 2.2007034 และ 2.2482612 ตามลำดับ ทั้งสองภาคได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าสูงมากเท่ากับ 9.713562 และ 6.543770 ตามลำดับ แต่อัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.748165 และ -0.637824 ตามลำดับ แสดงว่ามีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยของทั้งสองภาคมีค่าสูงก็ตาม แต่ผลก็ยังทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์นี้ค่อนข้างสูงอยู่ เนื่องจากผลการได้รับผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนสินค้าสูงนั่นเอง

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 5 หัตถกรรมไม้ และผลผลิตไม้ และของภาคที่ 8 อโลหะ ผลผลิตแร่เท่ากับ 2.0971494 และ 2.0374446 ตามลำดับ ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดได้รับผลประโยชน์น้อยกว่าเท่ากับ 0.709253 และ 1.493009 ตามลำดับ แต่อัตรามูลค่าส่วนเกินของทั้งสองภาคมีค่าเป็นบวกเท่ากับ 0.530346 และ 0.030782 ตามลำดับ แสดงว่าทั้งสองภาคนี้มีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยภายในแต่ละภาคต่ำ ผลจึงทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของทั้งสองภาคนี้ค่อนข้างสูงมาจากผลที่มีอัตรามูลค่าส่วนเกิน

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 6 กระดาษ และผลผลิตกระดาษ การพิมพ์ และของภาคที่ 12 ก่อสร้างเท่ากับ 2.0088066 และ 2.1488134 ตามลำดับ ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดได้รับประโยชน์เท่ากับ 3.759750 และ 3.095977 ตามลำดับ และอัตรามูลค่าส่วนเกินของทั้งสองภาคนี้มีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.464744 และ -0.351668 ตามลำดับ ทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของทั้งสองภาคนี้มีค่าค่อนข้างสูง

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 15 การบริการเท่ากับ 0.6236100 ซึ่งมีค่าต่ำสุด ซึ่งมีสถานการณ์การแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาดได้รับประโยชน์ไม่สูงมากเท่ากับ 2.409015 แต่มีอัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.565722 แสดงมีอัตราค่าจ้างสูง ผลทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคนี้มีค่าต่ำ

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 14 การขนส่ง และสื่อสารของภาคที่ 13 การค้าเท่ากับ 1.8185611 และ 1.0144994 ตามลำดับ ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าได้รับประโยชน์เท่ากับ 2.582559 และ 2.357868 ตามลำดับ และอัตรามูลค่าส่วนเกินในทั้งสองภาคนี้มีค่าเป็นลบ เท่ากับ -0.318948 และ -0.469419 ตามลำดับ แสดงว่าอัตราค่าจ้างเฉลี่ย ทั้งภาคนี้ยังค่อนข้างสูง

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 7 เคมีภัณฑ์ ยาง ปิโตรเลียม เท่ากับ 1.3551631 ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าได้รับประโยชน์สูงมากที่สุดเท่ากับ 14.62302 แต่อัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นลบสูงเท่ากับ -0.869166 แสดงว่าอัตราค่าจ้างเฉลี่ยในภาคนี้มีค่างสูงมาก ผลทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคนี้มีค่าไม่สูงมาก

ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคที่ 4 สิ่งทอ และผลผลิตสิ่งทอ เท่ากับ 1.4156595 ซึ่งการแลกเปลี่ยนสินค้าได้รับประโยชน์น้อยเท่ากับ 1.851139 แต่อัตรามูลค่าส่วนเกินมีค่าเป็นลบ เท่ากับ -0.266716 ผลทำให้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคนี้ไม่สูงมาก

ดังนั้นผลจากการวิเคราะห์ กล่าวได้ว่า ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ของภาคต่าง ๆ และใน ส่วนรวมขึ้นอยู่กับสถานการณ์การแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด (ซึ่งประกอบด้วยอัตราส่วนการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequivalent exchange ratio) กับระดับของการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน ระหว่างสินค้าที่พวกคนงานบริโภคกับสินค้าที่พวกบุคคลที่มีใช้แรงงานบริโภค) และอัตรามูลค่าส่วนเกิน

ข้อ เสนอแนะ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2518 นี้ ภาค เกษตรกรรมมีผลผลิตทางเกษตรกรรมซึ่งมีความล้าช้าต่อประเทศมาก แรงงานส่วนใหญ่จึงอยู่ในภาค เกษตรกรรม แต่ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ (relative share) ระหว่างกำไรกับค่าจ้างในภาคเกษตรกรรมมีค่า

สูงมากเท่ากับ 8.734393¹ ตลอดจนในภาคนี้มีสภาพการแลกเปลี่ยนสินค้าในตลาด เสียประโยชน์มากกว่าภาคอื่น ๆ (-0.712666) กล่าวคือ สินค้าที่ภาคเกษตรกรรมผลิตขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าจากภาคอื่น ๆ นั้นมีองค์ประกอบแรงงานสูงกว่าสินค้าภาคอื่น ๆ อย่างมาก นอกจากนี้ภาคนี้มีมูลค่าส่วนเกินสูงมาก (0.962460) ด้วย จึงทำให้บุคคลที่มีใช้แรงงานรับผลประโยชน์ตอบแทนไปจำนวนสูงกว่านอกจากคนในภาคนี้มาก จึงควรลดส่วนแตกต่างของส่วนแบ่งสัมพัทธ์นี้ให้น้อยลงโดยการให้แรงงานผู้ประกอบการอาชีพ เกษตรกรรมมีรายได้สูงขึ้นด้วยการให้การศึกษาดูชมการผลิตที่ได้ผล สร้างแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ การปฏิรูปที่ดิน ค่าเช่ามา ปฏิรูปโครงสร้างพืชผล เกษตรกรรม ใช้ระบบสหกรณ์ ให้สินเชื่อกแก่เกษตรกรรายย่อยจัดตั้งหน่วยงานของรัฐให้มีเงินกู้หมุนเวียนสำหรับผู้ผลิตรายย่อย ควรปล้ำระบบผูกขาดและกึ่งผูกขาดทางการค้าแบบรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อให้แรงงานมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนเห็นได้ว่าภาคเกษตรกรรมสามารถผลักดันให้อุปสงค์ขั้นสูงสุด เพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย แต่สามารถผลิตมูลค่าเพิ่มได้ถึง 1.945 หน่วย² จึงเป็นภาคที่เพิ่มมูลค่าผลผลิตได้มากที่สุด เพราะใช้จำนวนปัจจัยการผลิตขั้นกลาง (intermediate input) จำนวนน้อยจึงควรสนับสนุนให้แรงงานผลิตผลผลิตเพิ่มมากขึ้น จะทำให้รายได้ประชาชาติเติบโตสูงขึ้นด้วย

นอกจากนี้ จะเห็นได้ส่วนแบ่งสัมพัทธ์ในภาคอื่น ๆ เช่น ในภาคเหมืองแร่ การย่อย-หิน ภาคอุตสาหกรรมหัตถกรรมอื่น ๆ ภาคสาธารณสุข ภาคก่อสร้าง, ภาคอาหาร เครื่อง-ดื่ม และยาสูบ ฯลฯ ที่กล่าวมามีส่วนแบ่งสัมพัทธ์สูงควรจะมีการลดความแตกต่างในส่วนแบ่งสัมพัทธ์นี้ด้วยเช่นกัน โดยการอบรมการศึกษาทางด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแต่ละอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีการปรับปรุงอัตราค่าจ้างตามความสามารถของแรงงาน สนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้มีการให้เงินกู้หมุนเวียน ตลอดจนให้มีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อ

¹พิจารณาได้จากตารางที่ (19) โดยใช้ข้อมูลจากตารางปัจจัย-ผลผลิตปี 2518

มาปรับปรุง

²National Economic and Social Development Board : Basic Input-Output Table of Thailand 1975, (Bangkok, 1976) p. 76

ให้แรงงาน เหล่านี้มีความ เป็นอยู่ที่ดีและสามารถเชิษฐานะของตนเองได้

ในการศึกษานี้มีประโยชน์ต่อทางด้านโครงสร้างของการกระจายรายได้ และเป็น แนวทางการศึกษาทางด้านอื่น ๆ ต่อไป แต่ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังการกำหนดโครงสร้างการกระจายรายได้ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ยังวิเคราะห์ไว้ไม่ชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดทางการศึกษาจากข้อสมมติเกี่ยวกับข้อมูลแรงงานที่ใช้ในการศึกษานี้ ถือว่าการใช้แรงงานเต็มที่ตลอดปี ข้อสมมตินี้จึงมีผลกระทบอย่างมากต่อผลการคำนวณในภาคเกษตรกรรม กล่าวคือ มีการใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรมเต็มที่ตลอดทั้งปีนั้น ถ้าหาได้ปรับข้อมูลการใช้แรงงานเกษตรกรรมให้ตรงกับความเป็นจริง จะทำให้อัตราค่าจ้างโดยเฉลี่ยในภาคนี้จะสูงขึ้น นอกจากนี้ข้อสมมตินี้ยังทำให้ผลการคำนวณแรงงานส่วนเกินภาคนี้สูงเกินไปด้วย

สำหรับภาคอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม ก็อาจจะตั้งข้อสังเกตได้ว่าการใช้แรงงานจริงในกิจกรรมบางประเภท อาจจะสูงกว่าข้อมูลที่น่ามาใช้ เพราะมีการทำงานล่วงเวลาดังนั้นอัตราค่าจ้างโดยเฉลี่ยในภาคอุตสาหกรรมจึงน่าจะต่ำกว่าผลการคำนวณจากการศึกษานี้ และจะทำให้ผลการคำนวณแรงงานส่วนเกินสูงขึ้นด้วย

ดังนั้นข้อ เสนอแนะทางด้านนโยบายจึงเป็นตามรูปความ เข้าใจโดยทั่วไป และผลการวิเคราะห์ประกอบกัน เพื่อสะท้อนให้เห็นลักษณะโครงสร้างการกระจายรายได้ในปี 2518 และแนวทางการเสนอแนะอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น